

УДК 332:351:33.012

О. Ю. Бобровська,
д. держ. упр., професор, професор кафедри економіки та соціально-трудо­вих відносин,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
ORCID ID: 0000-0002-2174-9040

Д. М. Бондаренко,
аспірант кафедри публічного управління та митного адміністрування,
Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро
ORCID ID: 0000-0002-2562-0033

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.15.77

ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА РЕГІОНІВ ЯК КВАЗІОБ'ЄКТ ПУБЛІЧНОГО І ГАЛУЗЕВОГО УПРАВЛІННЯ

O. Bobrovska,
Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department
of Economics and Social and Labor Vidnosin, University of Customs and Finance
D. Bondarenko,
Postgraduate student of the Department of Public Management
and Custom Administration, University of Customs and Finance

THE ECONOMIC SYSTEM OF REGIONS AS A QUASI-OBJECT OF PUBLIC AND SECTORAL MANAGEMENT

Розглянуто еволюцію публічного управління регіонів у напрямі управління його економічним розвитком. Доведено необхідність поглиблення уваги з боку органів публічного управління на залежність розвитку економічних систем регіонів від розвитку галузей матеріальної сфери і актуальність їх пріоритетного розвитку в досягненні поставлених цілей та забезпечення сталості соціальності інших сфер на місцевому і національному рівнях. Констатовано спорідненість низки функцій управління галузями і принципів управління економічним розвитком. Визначено, що важливим фактором посилення здатності публічного управління до участі і впливу на динаміку розвитку економічних систем регіонів є його інтеграція з галузевим управлінням. Економічна система регіонів розглянута як квазісистемний об'єкт публічного управління, висвітлено змістовну сутність квазіуправління їх розвитком. Детерміновано напрями інтегрування взаємодії органів галузевого і публічного управління. Окреслено підхід до побудови інтегрованого публічного-галузевого управління економічним розвитком регіонів, ключових організаційно-управлінських засобів і показані переваги об'єднання цих видів управління для забезпечення спільного економічного розвитку. Розроблено модель публічно-галузевого управління розвитком економічних систем регіонів і модель інтегрованого трансформаційного процесу поєднання публічно-галузевого управління розвитком регіонів.

The evolution of public administration of regions in the direction of managing its economic development is considered. The necessity of deepening the attention of public authorities to the dependence of the development of economic systems of regions on the development of material sectors and the relevance of their priority development in achieving goals and ensuring the sustainability of sociality in other areas at the local and national levels. The affinity of a number of functions of branch management and principles of management of economic development is stated. It is determined that an important factor in strengthening the ability of public administration to

participate and influence the dynamics of economic systems of the regions is its integration with sectoral management. The expediency of combining public and sectoral management through multifaceted cooperation for the sake of joint influence on the solution of complex priority issues at the local level is substantiated. The economic system of the regions is considered as a quasi-systemic object of public administration, the substantive essence of quasi-management of their development is highlighted. The directions of integration of interaction of branch and public administration bodies at the expense of identification of their purposes and potentials, coordination of directions of cooperation, cooperation and efforts for effective use of resources of the region are determined. The approach to building an integrated public-sectoral management of economic development of regions, key organizational and managerial tools and outlines the advantages of combining these types of management to ensure joint economic development. A logical-structural model of the material production industry is built. The model of public-branch management of development of economic systems of regions and the model of the integrated transformation process of combination of public-branch management of development of regions are developed. The main advantages of integrated management are highlighted. The implementation of the proposed models involves the application of a project approach to the development of the project "Systems of integrated public administration with the use of innovative management tools and levers of practical orientation".

Ключові слова: економічна система, економічний розвиток, публічне управління, галузеве управління, трансформаційні процеси, інтеграція принципів, організаційно-управлінські засоби, інтегрований управлінський супровід.

Key words: economic system, economic development, public administration, branch management, transformation processes, integration of principles, organizational and managerial means, integrated management support.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі в економічному житті регіонів України і їх економічному розвитку мають місце певні позитивні досягнення. У валовому регіональному продукті суттєво збільшилася частка послуг, надаваних населенню, спостерігається розвиток сервісної економіки, достатньо швидкими темпами здійснюються інформатизація і цифровізація суспільства, зростає роль територіальних громад у підвищенні продуктивності процесів життєдіяльності. Одночасно значущість розвитку матеріальних галузей виробництва як базових джерел економічного зростання всіх сфер життєдіяльності суспільства не підвищилась, і промислові галузі не досягли достатніх темпів економічного зростання.

Увага до поглиблення змісту і складових економічного розвитку ґрунтується на усвідомленні прямої безпосередньої залежності показників розвитку соціальної і природо-екологічної систем і економічного благополуччя суспільства від показників зростання економіки. В регіонах такий розвиток забезпечується суб'єктами господарювання галузей економіки, розташованих на їх території. Водночас серед дослідників публічного управління не існує єдиної думки стосовно дотичності публічного управління регіонів до регулювання економічного розвитку галузей промисловості, функціонуючих у регіоні, хоча очевидно, що нинішній стан економіки України і успадкована галузева і регіональна структура потребують всебічної підтримки в проведенні модернізаційних заходів, спрямованих на підвищення спільного економічного потенціалу галузей і регіону.

Підвищення ефективності публічного управління регіонального розвитку потребує аналізу їх економічних систем з метою визначення їх характерних параметрів, можливостей і здатностей економічного зрос-

тання потенціалу для розвитку всіх систем регіону в поточний час і в довгостроковій перспективі.

Одним зі шляхів досягнення такого стану є підвищення ефективності управління економічною системою регіону за рахунок інтеграції галузевого і публічного управління. З огляду на це виникає об'єктивна необхідність дослідження теоретичних і практичних питань трансформаційного напрямку інтеграції публічного і галузевого управління в процесах вирішення складних економічних завдань.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аспекти інтеграційних процесів у публічному управлінні країни досліджувались у працях О. Андрійка, О. Бабінової, В. Бакуменко, В. Куйбіди, В. Баштанника, Л. Оленковської, М. Пітцика та багатьох інших [8—10; 11]. Питання закономірностей самоорганізації і еволюції суспільних систем досліджували Кант, Гегель, Маркс, Дарвін та ін. Результати проведення реформ існуючих систем національної економіки і особливостей переходу органів влади до роботи в ринкових умовах розглядалися у працях В. Богдановича, В. Бодрова, В. Вітлінського, В. Дербенцева, С. Романюка, І. Розпутенко, В. Тертички, В. Ткаченко, О. Оболенського, В. Ребкало, Ю. Шарова та ін. [1—6; 8].

Але дослідження науковців поки конкретно не зосереджені на механізмах змісту, зміни форм, напрямів та організаційно-економічних питаннях плину трансформаційних процесів в управлінні та їх впливу на економіку регіонів, що дозволило б виявити і поглибити дію впливу багатьох факторів на суспільні економічні відносини, які трансформувались в інтеграційних процесах і інструментах публічного управління на місцевому рівні,

Таблиця 1. Сутність поняття "система"

Визначення	Джерело
Сукупність елементів, що характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують цілеспрямований розвиток	[13, с. 641]
Комплекс елементів, що знаходяться у взаємодії, - це різноманіття об'єктів разом з відношеннями між об'єктами та їх атрибутами	[14, с. 29]
Сукупність елементів, що знаходяться у відносинах і зв'язках між собою та утворюють певну цілісність і єдність	[15, с. 443]
Об'єкт, який характеризується складом елементів, структурою їх зв'язків, параметрами і має хоча б один вхід і один вихід, які забезпечують зв'язок із зовнішнім середовищем, що характеризується законами поведінки і змінос поведінку при надходженні керуючих впливів	Коваленко І.І., Бідюк П.І., Гожий О.П. [16]
Множина взаємозв'язаних елементів, відокремлена від середовища, що взаємодіє з ним як єдине ціле	[17, с. 14]
Сукупність різних функціональних одиниць (біологічних, людських, інформаційних тощо), які пов'язані із середовищем і слугують для досягнення певної загальної мети шляхом дії над матеріалами, енергією, біологічними явищами та керування ними	Вернадський В.І. [17, с. 15]
Скінченна множина функціональних елементів і відношень між ними, які виокремлено із середовища відповідно до певної мети в межах визначеного часового інтервалу	Сагатовський В.М. [17, с. 15]
Відображення у свідомості суб'єкта (дослідника, спостерігача) властивостей об'єктів та їх відношень у вирішенні завдання дослідження, пізнання	Черняк Ю.І. [17, с. 16]
Структурно-функціональна цілісна єдність множини взаємопов'язаних між собою елементів, яку виокремлено із середовища відповідно до певної мети в межах визначеного часового інтервалу	[17, с. 16]

як результати процесів реформування державної влади.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті: дослідити і розкрити можливості підвищення ефективності публічного управління економічним розвитком регіонів шляхом визначення спільних економічних завдань із галузевими органами управління і побудови інтегрованої публічно-галузевої структури управління із застосуванням квазіінтеграційних структур і організаційно-економічних механізмів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Децентралізація державного управління, здійснювана з 1 квітня 2014 р. по червень 2020 р., суттєво розширила повноваження органів місцевого самоврядування (ОМС) на базовому територіальному рівні і підвищила їх відповідальність за розвиток регіонів. Передача низки повноважень на місцевий рівень супроводжувалась організаційними і функціонально змістовими змінами в діяльності ОМС. Було визначено ресурсну матеріальну і фінансову базу місцевого самоврядування, до якої увійшли природні ресурси, місцеве господарство, комунальна власність і фінансові ресурси, розпоряджатися якими ОМС можуть згідно з чинним законодавством. У процесі реформування була створена потужна законодавча база, нормативно-правова, організаційно-функціональна база та нові засади місцевого самоврядування [9].

Аналізуючи сучасні наукові публікації з дослідження нових завдань публічного управління регіонами в частині сприяння соціально-економічному розвитку і

зміцнення місцевого самоврядування, слід зазначити, що в їх більшості не розглядаються питання передуючого економічного зростання регіонів, і, відповідно, питання управління їх економічним розвитком напряду не виділяються. Вони розглядаються в контексті соціально-економічного розвитку і економічної безпеки з огляду на національні інтереси. Не робиться наголос і на тому, що результати функціонування саме економічних систем регіонів є передуючою умовою формування і збільшення економічного базису соціальної та інших підсистем соціально-економічного розвитку територій. Існує небагато праць, в яких розкривається характер публічного управління економікою регіонів від якого залежить економічне забезпечення всіх інших видів розвитку.

Економічні системи регіонів виключно складні в управлінні структурні об'єкти, які знаходяться у взаємозв'язку з процесами інших підсистем регіонів: геолого-географічної, топографічної, екологічної, матеріально-технічної, інституційної, трудової, транспортної тощо. Їх розвиток здійснюється з використанням інтеграційних інструментів і механізмів їх паралельного плину.

Кожен регіон як об'єкт публічного управління являє собою частину території країни, певну адміністративно-територіальну цілісність наявних ресурсів усіх підсистем з переліком галузей, виробничих комплексів, господарюючих суб'єктів, виробничою і соціальною структурою. Вони відрізняються специфікою демографічних процесів і процесів життєдіяльності, певною спеціалізацією, наявною інфраструктурою, внутрішніми виробничими, міжрегіональними, економічними, торговими, і соціально-культурними зв'язками. На території регіону розташовані і функціонують різні організаційні форми, типи і напрями діяльності, що формує їх надзвичайно складні структури з огляду на можливості управління ними. На сучасному етапі роль регіонів як суб'єктів власного і загальнонаціонального сталого розвитку суттєво підвищилась. Навіть поверховий, спрощений перелік і перегляд регіонального господарства засвідчує, що регіони являють собою надзвичайно складні мегасистеми в господарському і управлінському сенсах. Визначення поняття "система" згідно з його трактуванням і складовими елементами наводиться в таблиці 1.

Наведені визначення засвідчують, що економіка регіонів має всі системні якості, які доцільно під час дослідження розглядати в межах єдиної економічної системи.

Економічні системи складаються із сукупності всіх видів економічної діяльності людей, здійснюваної шляхом участі у процесах їх економічної взаємодії, що спрямовується на вирішення питань виробництва, обміну і розподілу продукції. У цих системах формуються продуктивні сили і економічні відносини, взаємодію яких забезпечує сукупність організаційних форм, видів економічних процесів господарської діяльності.

Під економічними процесами розуміють розвиток процесів безпосереднього виробництва, розподілу, обміну і споживання та дію зумовлених цими процесами виробництва спільних законів і властивих їм суперечно-

стей. При реалізації і взаємодії економічних процесів формуються тісні економічні відносини, які переплітаються, відображаючи рух економічного базису суспільства [12, с. 428]. Економічні системи належать до соціальних систем, оскільки їх невід'ємним і головним складником є люди, чії ідеї, наукові і практичні знання використовуються для побудови і розвитку економічних процесів. Соціальні системи — це співтовариство активних економічних суб'єктів, які прагнуть забезпечити себе найкращими умовами життя в умовах наявних обмежених ресурсів. Особливістю економічних систем є їх динамічність. Вони складаються із суб'єктів, які постійно здійснюють цілеспрямовану діяльність відповідно до поставлених цілей і здатні до рефлексії стосовно владних дій і дій інших суб'єктів. У складі систем регіону економічні системи є найбільш складними. Вони ґрунтуються на відносинах власності і панівних систем політичної, державної і місцевої влади. Різноманітні форми власності в соціально-ринковій економіці не зменшують роль державної і муніципальної влади в регулюванні, прогнозуванні і підтримки плинності економічних процесів і зміцненні потенціалу економічних систем. На рівні регіонів економічні системи можливо уявити як об'єктивну єдність пов'язаних між собою процесів економічного життя, елементи якої перебувають в органічному взаємозв'язку, зосереджені і переважно реалізуються на території регіону і значно менше за його межами. Вони мають усі ознаки багатокомпонентних нелінійних систем розподільного типу, які розглядаються переважно у двох аспектах: як відкриті, самоорганізовані системи з формуванням стійких структур і як системи з еволюційним характером процесів і складністю фазових переходів з одного стану в інший. Обидва ці аспекти присутні в економічних системах.

Відмітною особливістю економічних систем є те, що вони вже давно сформовані і функціонують за участю активних суб'єктів господарювання, які здійснюють цілеспрямовану діяльність відповідно до обраних цілей. Суб'єкти управління ними можуть змінювати стратегію і тактику своїх дій без прив'язки до державної і регіональної влади. Водночас вибір цілей, які не збігаються з цілями розвитку регіонів, і їх самостійна незалежна реалізація може зробити внутрішній стан таких систем нестійким. Для того ж самостійні господарюючих суб'єктів при формуванні і плинні процесів виробництва в тій чи іншій мірі і на певних умовах використовують економічний потенціал регіону, що спонукає їх до співпраці з органами публічного управління і органами місцевого самоврядування.

Характерні ознаки і принципи цих систем: принцип цілісності, принципова незвідність властивостей системи до суми властивостей її елементів і невиводимість властивостей цих елементів із властивостей цілого, структурованість і можливості опису системи через встановлення елементів її структури, наявність мережі зв'язків і відносин, обумовлених поведінкою системи та її окремих елементів, вільне співвідношення її структурних елементів і принцип ієрархічності (кожний компонент системи, у свою чергу, може розглядатись як система, а при дослідженні може являти собою один із компонентів більш широкої системи).

Усі складники економічних систем регіонів, прями і зворотні зв'язки між ними, їх взаємодія, спільні еко-

номічні інтереси, єдиний ресурсний потенціал, близьке розташування у просторі, масштабність обсягів виконуваних робіт, господарюючі суб'єкти і виробничі економічні процеси, які функціонують у регіональному адміністративному просторі, являють собою загальну інституційну архітектуру регіону і мають єдині органи управління нею з боку публічного і галузевого управління і місцевого самоврядування. Ці органи управління застосовують споріднені організаційно-економічні механізми контролю за станом і розвитком систем і вирішують широкі і розгалужені взаємопов'язані проблеми на території регіонів. Властивості економічних систем дозволяють їх презентувати як складні квазісистеми публічного управління. Префікс "квазі" (від лат. quasi — немов, майже) вітчизняні та зарубіжні економісти вживають для позначення складності явища або його значущості (антонім "квазі" — істинний). В економічній і управлінській літературі його використовують для розуміння природи інтеграційних процесів, взаємодії підприємств і господарюючих суб'єктів при їх об'єднанні (інтеграції) за умови розвинутості контролю з боку органів управління спільною діяльністю, але за відсутності у них прав контролю за власністю учасників [7].

Для економічних систем регіонів характерне перетинання економічних інтересів, взаємодія, інтегрованість і різнобічність процесів розвитку. Вони зорієнтовані на задоволення і підтримку існуючих і появу нових економічних інтересів і довгострокових відносин за відсутності юридично оформленого трансферу прав власності. Ці властивості дозволяють розглядати їх як складні квазісистеми економіки і використовувати для управління відповідними організаційно-економічними механізмами з урахуванням умов інтегрованості квазіпроцесів і квазіструктур, їх побудови і існування.

Визначення особливостей економічних систем регіонів як об'єктів публічного управління дозволяє скласти уявлення і стосовно системи управління ними. Управлінський вплив на економіку регіонів формується в основному в їх внутрішньому середовищі і частково в зовнішньому (з боку органів державного управління). При цьому управління здійснюється безпосередньо, а також за участю місцевих органів влади за принципами народовладдя. Основним джерелом економічного підґрунтя управління є економічний потенціал регіону. Його слід розглядати як здатність економічних систем регіонів розвиватись за рахунок власних ресурсів, які можуть забезпечити необхідну суму доходів для швидкого (інтенсивного) економічного зростання і гарантувати рівень життя населення регіонів відповідно до стандартів розвинених країн світу. За рахунок економічного розвитку регіонів формуються і тенденції економічного зростання країни. Сучасний рівень розвитку України є наслідком багатьох невіршених раніше регіональних проблем, нераціонального використання економічного потенціалу, слабкості економіки промислових і непромислових галузей, низьких темпів модернізації і оновлення основних фондів і неактивності процесів їх інвестування. Питання пришвидшення економічного розвитку неможливо вирішити без урахування чинників управлінського впливу, які за сучасного стану економіки країни стали надзвичайно актуальними.

Ефективний плин економічних процесів можливий за умови узгодження і раціональної взаємодії суб'єктів управління і налагодження процесів управління. При цьому сила управлінського впливу фахівців керівних систем повинна бути достатньою для підтримки збалансованості керованих процесів, а саме повинна бути не нижчою від "порогу" синхронізації. Економічні процеси господарюючих суб'єктів регіону за рахунок прогнозування, стратегічного планування і належного рівня раціональності побудови і створення умов плину, мають достатню обґрунтованість і межі передбачуваності, які охоплені інформаційним полем їх синхронізації. Це створює можливості їх підтримки, керованості плину і захисту від небажаних змін. Безпосереднє управління квазісистемою економіки регіону є новою формою публічного управління на регіональному рівні, в якій реалізуються економічні і пов'язані з ними суміжні й перехресні процеси із забезпеченням взаємоузгоджених внутрішніх інтересів регіонів з інтересами господарюючих суб'єктів, жителів і держави [2, с. 206].

Діяльнісний зміст публічного управління являє собою систему знань про сутність, закономірності та правила застосування і дотримання нормативно-законодавчих актів і правових документів, методів, технологій і механізмів управлінського впливу на формування і хід економічних процесів, створюючи економічні передумови забезпечення соціального та інших видів розвитку цивілізованого й безпечного життя в суспільстві.

У регіоні вирішення всіх завдань і виконання функцій публічного управління лежать на перетині промислово-економічних процесів суб'єктів господарювання і їх інституцій. Зазначене стимулює появу заходів з організації спільної праці, самоврядування, самоорганізації і формування тісних продуктивних взаємовідносин. Водночас при чіткому і узагальному переліку питань, покладених на вирішення органами публічного управління і органами місцевого самоврядування в нових умовах, створення методологічного інструментарію забезпечення їх вирішення для регіонального рівня поки недостатньо. Особливо це стосується більш глибокого поєднання публічного і галузевого аспектів управління. У літературних джерелах поки відсутні апробовані організаційно-управлінські й організаційно-економічні механізми управління регіонами з урахуванням галузевого складника в умовах реалізації наданих повноважень.

Здійснені модернізаційні реформи і виділені для їх реалізації ресурси на цьому рівні в основному були зосереджені на підвищенні публічності (суспільності) управління. Але досвід самостійності управління на цьому рівні в умовах підвищення прав і відповідальності влади органам управління необхідно набувати самостійно. Недостатньо врегульованими залишаються відносини між організаційними структурами галузевого і регіонального управління, недостатньо конкретизовано зміст і спрямованість функціональних завдань, чітко не визначені об'єкти, на які в нових умовах можуть бути спрямовані управлінські дії органів влади з метою підтримки їх функціонування для підвищення їх вкладу в економічне зростання регіонів. Без врегулювання цих аспектів діяльності ефективність самостійно вирішуваних завдань управління економічним розвитком регіонів ще довго не набуде очікуваного рівня.

Управління розвитком економічними системами як основних джерел формування економічного базису розвитку здійснюється в паралельно існуючих публічних і галузевих органах управління, що мотивує зміст їх праці до спільного розгляду. Слід підкреслити, що сучасною тенденцією світового господарства і його управлінських структур є посилення уваги державних органів влади одночасно і до галузей промисловості, які розглядаються як генератори науково-технічного прогресу і інновацій. Тому у складі чинників економічного розвитку в Україні, доцільно окремо розглядати тісну співпрацю органів публічного управління з керованими органами галузей у напрямі техніко-технологічного й управлінського спрямування. Першим кроком стає визначення існуючих між ними видів відносин, серед яких доцільно виділити: науково-технічні, виробничі, економічні, соціальні, фінансові, кредитні та інші відносини, зосереджені в економічній системі регіонів, які формуються і реалізуються відповідними функціями органів влади. Окрема група відносин представлена ринковими відносинами, що формуються під впливом ринку праці, ринку продукції, у тому числі інвестиційними фондами, капіталами і валютою.

З'ясування можливостей поглиблення співпраці і ступеня об'єднання публічних і галузевих управлінських зусиль для активізації діяльності суб'єктів господарювання в економічній системі регіонів потребує від органів публічного управління налагодження більш тісної взаємодії з органами управління галузей їх організаційних структур і об'єктів, розташованих на території регіонів, оцінки і визначення особливостей їх побудови, рівня інноваційності, існуючих проблем, наявності невикористаних ресурсів, можливостей подальшого удосконалення, обсягів власних і необхідних допоміжних фінансових ресурсів для подальшого розвитку. Аналіз слід починати зі структурного різноманіття суб'єктів господарювання і їх систематизації за низкою ознак: призначенням, значущістю, роллю в кожному господарюючому об'єкті з точки зору участі у створенні кінцевого продукту чи послуг. Доцільним є поділ галузей на центральні ланки, в яких здійснюється безпосередньо виробництво продукції чи послуг і на діяльність яких органи публічного управління майже не впливають, а також на групу допоміжних, обслуговуючих, суміжних, комунікативних та інформаційно-цифрових ланок, які мають багато спільного з аналогічними ланками міського господарства. З одного боку, усі перелічені ланки є невіддільними від об'єктів основного виробництва, а з іншого — результати їх діяльності можуть бути використані в інфраструктурі території і пов'язані з її інфраструктурними об'єктами. Ця особливість дозволяє розвинути зв'язки цих інфраструктурних елементів галузей промисловості і муніципальних, що сприятиме їх взаємодосконаленню і підвищенню економічної ефективності діяльності. Вони можуть стати складовими елементами мережевої організації з обслуговування інших підприємств території регіону, що знизить їх витрати і збільшить потенційні можливості для розвитку місцевого самоврядування. З урахуванням означеного можемо побудувати логіко-структурну модель будь-якої галузі промисловості (рис. 1).

Рис. 1. Логико-структурна модель галузі матеріального виробництва

На рисунку 1 наведено альтернативні, найбільш поширені "блокові" структури галузей, які практично невід'ємні від головних підприємств галузевого господарського комплексу. Вони створюють архітектуру галузевої системи, а саме:

- базові підприємства — безпосередньо створюють продукцію чи послуги;
- обслуговуючі підприємства — забезпечують основне виробництво всіма видами необхідних ресурсів, ремонтно-відтворювальним обслуговуванням, проектно-модернізаційними та іншими засобами;
- допоміжні структурні ланки виробничої системи — здійснюють логістичні, мережеві, заготівельні і торговельні процеси, організацію торгівлі, сервісних центрів, маркетингових структур та ін.;
- суміжні підприємства та організації — співпрацюють і безпосередньо можуть бути пов'язані з головними підприємствами, створюючи умови і надаючи послуги для підтримки галузей науково-дослідними розробками, ідеями, технологіями, інноваційними проектами, експертизою, фінансово-консультаційною допомогою, навчанням і перепідготовкою персоналу тощо;
- інформаційно-цифрові, виробничі та управлінські — самостійні підприємства, які забезпечують виконання управлінських функцій, прями і зворотні зв'язки, формують інформаційні технології, аналітичну інформацію, програмні продукти, телекомунікаційні канали, засоби медіа та ін.

Результати структурного аналізу низки галузей галузевої архітектоники регіону дозволять органам управління побачити спільні можливості раціоналізації існуючих блоків обслуговування основного виробництва і можливості їх міжгалузевої інтеграції та організації спільного використання регіональних ресурсів за рахунок підтримки регіонів зі збільшення їх інвестиційних можливостей, знизити витрати на їх утримання і обслуговування, підвищити їх мобільність та продуктивність віддачі в напрямі розвитку економічних систем.

Структурний аналіз галузевої архітектоники регіону дозволить розкрити характер зв'язків і точки дотику в діяльності галузевих і муніципальних структур, які можна використати в спільному регіональному галузевому управлінні з метою поглиблення інтеграції діяльності органів влади при налагодженні взаємозв'язків, контролю, організації і плину економічних процесів. У цьому випадку інтеграція розглядається як процес розвитку в економічній системі регіону всіх економічних процесів, результатом чого є досягнення єдності і цілісності елементів економічної системи, які долучені до співпраці органів галузевого і публічного управління на умовах

квазіінтеграційних відносин, що сприятиме появі нових економічних структур, які відповідатимуть вимогам сучасної економіки і визначатимуть можливості їх досягнення.

Інтеграційні процеси повинні відбуватися і в організаційних формах технологій виробництва. Мова йде про розвиток існуючих і створення нових раціональних форм спеціалізації, кооперування, агрегування, концентрації, про появу нових організаційно-господарських зв'язків.

Ці апробовані форми організації виробничих процесів створять умови для балансу і оптимального споживання ресурсів, скорочення енергетичних і трудових витрат у процесах прогресивних змін суспільної організації виробництва і узгодженої діяльності технологічно і технічно пов'язаних підприємств, промисловості, будівництва, транспорту, галузей невиробничої сфери та інших суб'єктів господарювання, які забезпечують потреби в їх результатах для усіх видів процесів, в яких задіяні люди.

Інтеграція процесів суспільної діяльності праці на регіональному рівні корелює із загальнонаціональними процесами інтеграції. Перехід України на рейки ринкової соціально орієнтованої економіки на самому початку супроводжувався процесами злиття підприємств, створенням їх нових типів і нових організаційних форм. Підприємства об'єднувалися на основі спільних економічних інтересів і спроб створення нового економічного порядку. Створювалися корпорації, асоціації, консорціуми, промислово-фінансові групи, холдингові компанії та ін. Водночас їх управління здійснювалось централізовано, а акценти на доцільність інтеграції підприємств на регіональному рівні фактично не робились. Не порушувались і питання участі нових районних структур у процесах розвитку регіонів.

Інтеграційні процеси, які тривають в українському суспільстві, супроводжуються імплементацією європейських принципів взаємодії влади на державному рівні з органами регіональної влади. Вони впливають на формування інтеграційних відносин органів місцевої влади із суб'єктами господарювання і органами галузевого управління на регіональному рівнях у форматі інтегрування управлінських впливів на стан розвитку економіки. Напрямами інтеграції процесів стає формування багатопартнерського партнерства численних суб'єктів господарювання регіону шляхом інтеграції методів, способів і форм їх економічної діяльності в напрямі відтворення і збільшення потенціалу економічного зростання. Економічна інтеграція розглядається як прояв високого соціально-економічного, політичного, організаційно-правового і культурного ступеня розвитку будь-якої економічної системи [7, с. 337]. У світі інтегровані інтеграційні структури розглядаються як каркас економіки. Їх призначення і сутність полягає у встановленні довгострокових партнерських зв'язків між суб'єктами господарювання, які характеризуються стійкістю відносно мінливої поведінки та інтересів суб'єктів і їх груп, довгостроковим існуванням формальних інституційних норм, що регулюють прийняття рішень та взаємодію самих економічних суб'єктів.

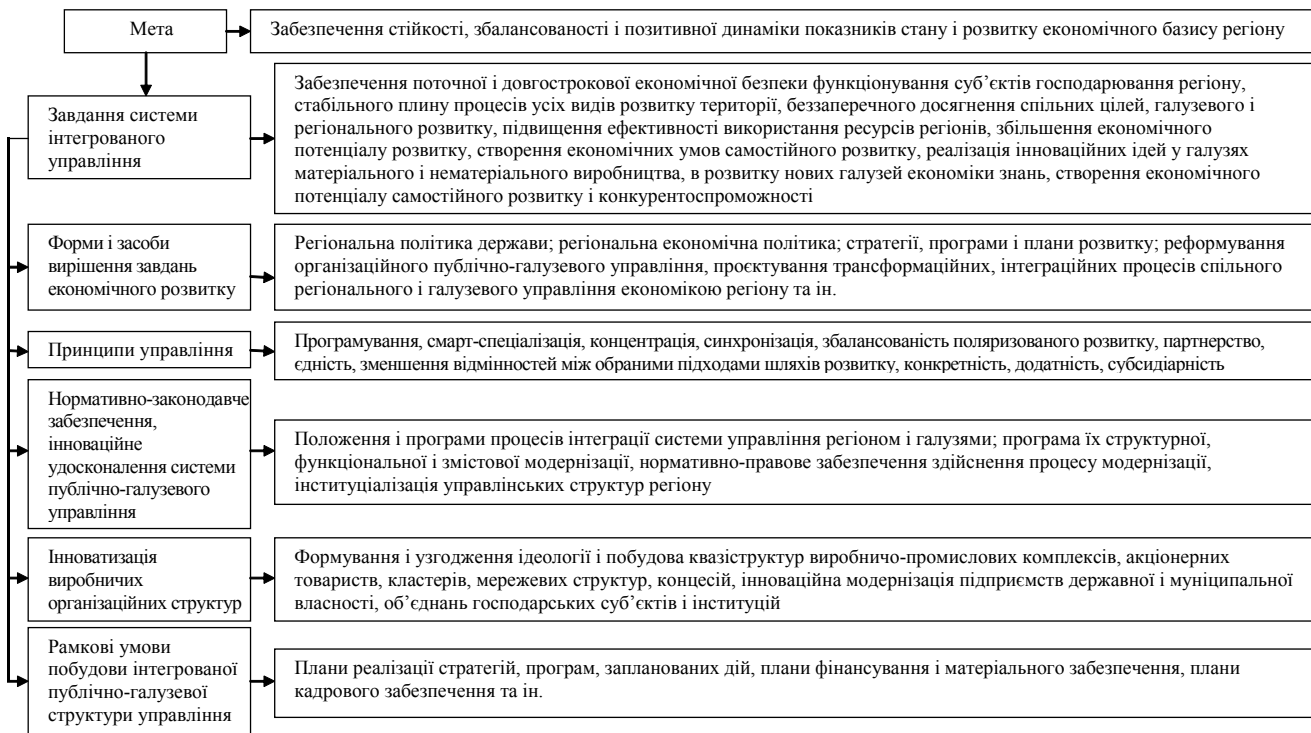

Рис. 2. Модель публічно-галузевого управління розвитком економічних систем регіону

Оскільки питому вагу всіх суб'єктів господарювання в економічній системі регіону становлять підприємства галузевої підпорядкованості, доцільно визначити переваги їх інтегрованого управління порівняно з окремим застосуванням галузевих і публічних важелів.

Сучасна парадигма наукових досліджень і наукових пропозицій полягає в тому, що реальні об'єкти замінюються спрощеними уявленнями і абстракціями так, щоб в них була відображена сутність явищ і ті властивості і результати діяльності вихідних об'єктів, які необхідні для вирішення існуючих проблем. З цією метою використовуються логічне, структурне імітаційне та інші види моделювання.

Реалізація означених переваг і можливостей спільного розвитку галузевої і регіональної економік за умови побудови системи інтеграційної публічно-галузевої інтеграційної ланки регіонального управління, яка може бути створена в обласних державних адміністраціях регіонів, представлена в моделі публічно-галузевого управління (рис. 2), і в моделі інтегрованого трансформаційного процесу поєднання дій публічного і галузевого управління (рис. 3).

Основи і переваги інтегрованого управління полягають у такому:

- спільна розробка регіональних галузевих, промислових інноваційних програм розвитку буде супроводжуватись активним залученням і використанням ресурсів регіону і інвестуватись крім галузевих із регіональних і місцевих бюджетів, що збільшить можливості підприємств щодо інноваційного розвитку і підвищення конкурентоздатності;

- зусилля системного інтегрованого управління будуть спрямовуватись на перетворення розрізнених галузевих і регіональних підприємств і організацій на сучасні утворення з високим рівнем інноваційної про-

мислової інфраструктури за рахунок застосування інноваційних інструментів інтегрованого впливу на економічні процеси розвитку, які спрямовуються на підвищення ефективності трансформаційних процесів;

- системна економічна і соціальна взаємодія органів галузевого і публічного управління, здійснювана в межах узгодження і спільно розробленої політики розвитку економічних систем регіону шляхом застосування угод і договорів про співпрацю, підвищить дієвість управління всіх рівнів як ключового чинника економічного розвитку;

- у структурі функцій органів управління регіональним розвитком з'являються споріднені функції галузевого і публічного управління з урахуванням їх економічної соціалізації і спеціально затверджених програм і планів спільної діяльності, що підвищує внесок усіх видів управління в процеси розвитку;

- інтеграція процесів галузевого і публічного управління створює умови для наближення до світових тенденцій розвитку суспільства і наближення економічних систем регіонів до цифрової економіки.

Реалізація запропонованих моделей передбачає застосування проєктного підходу до розробки проєкту "Системи інтегрованого публічного управління із застосуванням інноваційних управлінських інструментів і важелів практичної спрямованості".

ВИСНОВКИ

Перехід України від адміністративно-бюрократичного управління національним господарством до само-реалізації місцевого самоврядування і реформи, пов'язані з цими процесами створили умови для функціонування систем управління всіх рівнів у стані постійних трансформаційних та інтеграційних перетворень. Це мотивує до реалізації в них нових форм управління,

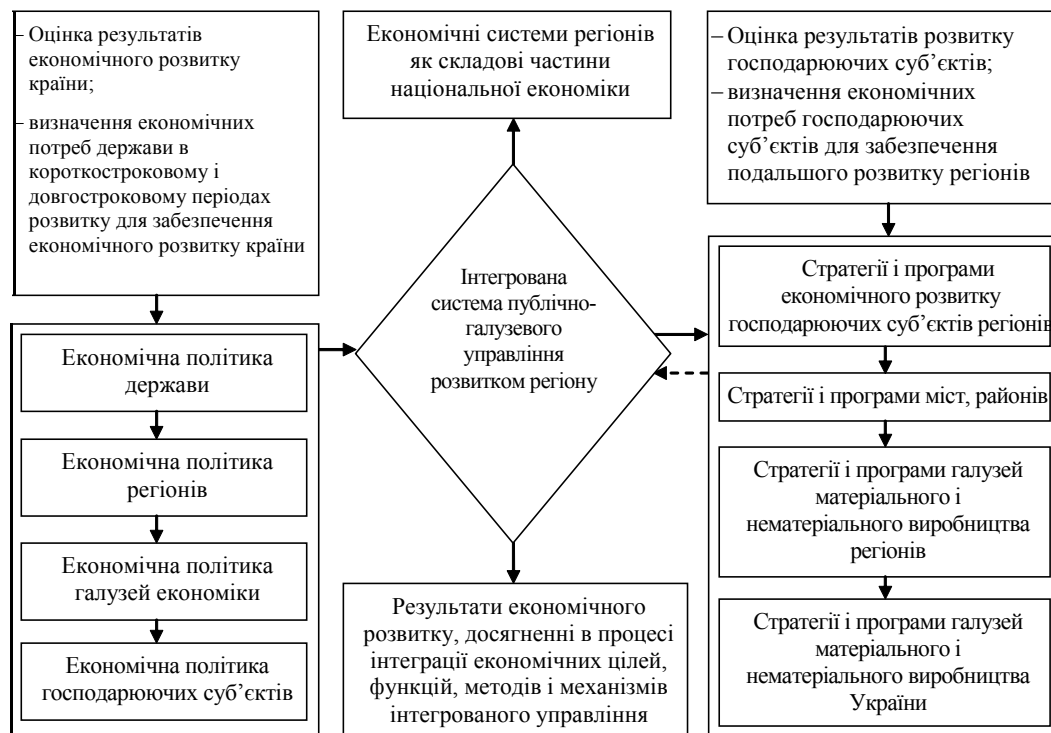

Рис. 3. Модель інтегрованого трансформаційного процесу поєднання публічно-галузевого управління розвитком регіонів

насамперед економічними системами, в яких формується економічний потенціал інших видів розвитку.

У регіонах суспільна організація виробництва продукції і послуг здійснюється в різних галузях виробничої і невиробничої сфери, різних організаційних формах із використанням різних видів власності господарюючих суб'єктів. Процеси виробництва супроводжуються сполученням дій багатьох суб'єктів, їх численних зв'язків, процесів їх взаємодії і співпраці. Забезпечення стабільної динаміки економічного розвитку стає можливим тільки шляхом об'єднання економічних інтересів держави, регіонів, галузей і суб'єктів усіх форм, залучення їх власності до участі й підтримання процесів економічного розвитку на рівні регіонів. Пошук таких можливостей стає пріоритетним завданням органів публічного управління.

Створення умов економічної самостійності регіонів потребує суттєвого підвищення уваги органів влади до розвитку економічних систем регіонів за рахунок подальшого розвитку промислових виробничих і невиробничих ланок, удосконалення форм організації їх діяльності шляхом раціональної інтеграції, інноватизації і належного управлінського супроводу з використанням квазіметодів. Можливості і зміст інтеграційного управління розвитком економічних систем регіону створюють умови для подальших методологічних і практичних досліджень змісту діяльності і проєктування інтегрованих систем квазіуправління та їх інституціалізації.

Література:

1. Вітлінський В.В., Катуніна О.С. Еволюційні моделі оцінювання та прогнозування стратегій розвитку галузей промисловості України. Актуальні проблеми прогнозування поведінки складних соціально-економічних систем: монографія / за ред. О.І. Черняка, П.В. Захарченко. Бердянськ: Видавець Ткачук О.В., 2016. С. 25—38.

2. Основи регіонального управління в Україні: підручник. Автори-упорядники: В.М. Вакуленко, М.К. Орлатий, В.С. Куйбіда [та ін.]; за заг. ред. В.М. Вакуленко, М.К. Орлатого. Київ: НАДУ, 2012. 576 с.

3. Романюк С.А. Регіональний розвиток і децентралізація: теоретичні та практичні аспекти // Регіональна економіка. 2016. № 3. С. 10—18.

4. Синергетичні та еконофізичні методи дослідження динамічних та структурних характеристик економічних систем: монографія / Дербенцев В.Д., Сердюк О.А., Соловйов В.М., Шарапов О.Д. Черкаси: Брама-Україна, 2010. 300 с.

5. Томарева-Патлахова В.В. Когнітивна модель соціально-економічного розвитку регіонів в контексті децентралізації. Ефективна економіка. — 2017. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6017>

6. Стан і нові можливості соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області: монографія / Бобровська О.Ю., Серьогін С.М., Бородін Є.І. [та ін.]; за заг. ред. О.Ю. Бобровської. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2019. 276 с.

7. Солнцев С.О., Жигалкевич Ж.М. Квазіінтеграція взаємодіючих підприємств: теоретичний аспект. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. Вип. 12. С. 336—340.

8. Баштанник В.В. Трансформація державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів: монографія. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2010. 420 с.

9. Ольшанський О.В. Ресурсний потенціал місцевого самоврядування: теоретико-прикладний аспект: монографія. Харків: Оберіг, 2020. 400 с.

10. Оленковська Л.П. Шляхи становлення міжсекторного партнерства на місцевому рівні України. Інвестиції: практика та досвід. 2013. № 10. С. 168—171.

11. Оленковська Л.П. Проблеми інституційного забезпечення інтеграційних процесів в місцевому самоврядуванні України. Наукові праці: наук.-метод. журн. Серія: Державне управління. Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. Вип. 202. Т. 214. С. 92—98.

12. Економічна енциклопедія: У 3 т. Т. 1. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. Київ: Академія, 2000. 863 с.

13. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко [та ін.]; за ред. Ю.В. Ковбасюка [та ін.]. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.

14. Системний підхід у вищій школі: підручник для студ. магістратури / Ю.О. Шабанова; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. Дніпропетровськ: НГУ, 2014. 120 с.

15. Философский словарь / А.И. Абрамов [и др.]; под ред. И.Т. Фролова. 7-е изд., перераб. и доп. Москва: Республика, 2001. 719 с.

16. Коваленко І.І., Бідюк П.І., Гожий О.П. Основи системного аналізу. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення. Рівне: НУВГП. 2008. 113 с.

17. Теорія систем в екології: підручник / Ю.Г. Масікевич, О.В. Шестопалов, А.А. Негадайло [та ін.] Суми: Сумський держ. ун-т, 2015. 330 с.

References:

1. Vitlins'kyj, V.V. and Katunina, O.S. (2016), "Evolutionary models of estimating and forecasting development strategies of Ukrainian industries", Aktual'ni problemy prohnozuvannia povedinky skladnykh sotsial'no-ekonomichnykh system [Current problems of predicting the behavior of complex socio-economic systems], Berdians'k, Ukraine, pp. 25—38.

2. Vakulenko, V.M. Orlatyj, M.K. and Kujbida, V.S. (2012), Osnovy rehional'noho upravlinnia v Ukraini [Fundamentals of regional governance in Ukraine], Orlatoho: NADU, Kyiv, Ukraine.

3. Romaniuk, S.A. (2016), "Regional development and decentralization: theoretical and practical aspects", Rehional'na ekonomika, vol. 3, pp. 10—18.

4. Derbentsev, V.D. Serdiuk, O.A. Solovjov, V.M. and Sharapov, O.D. (2010), Synerhetychni ta ekonomichnykh metody doslidzhennia dynamichnykh ta strukturnykh kharakterystyk ekonomichnykh system [Synergetic and econophysical methods of research of dynamic and structural characteristics of economic systems], Brama-Ukraina, Cherkasy, Ukraine.

5. Tomareva-Patlakhova, V.V. (2017), "The cognitive model of socio-economic development of regions within the decentralization", Efektyvna ekonomika, vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6017> (Accessed 15 July 2021).

6. Bobrovs'ka, O.Yu., Ser'ohin, S.M. and Borodin, Ye.I. (2019), Stan i novi mozhyvosti sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku Dnipropetrovs'koi oblasti [Status and new opportunities for socio-economic development of Dnipropetrovsk region], DRIDU NADU, Dnipro, Ukraine.

7. Solntsev, S.O. and Zhyhalkevych, Zh.M. (2016), "Quasi-integration of interacting enterprises: a theoretical aspect", Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky, vol. 12, pp. 336—340.

8. Bashtannyk, V.V. (2010), Transformatsiia derzhavnoho upravlinnia v konteksti ievropejs'kykh intehtratsijnykh protsesiv [Transformation of public administration in the context of European integration processes], DRIDU NADU, Dnipropetrovs'k, Ukraine.

9. Ol'shans'kyj, O.V. (2020), Resursnyj potentsial mistsevoho samovriaduvannia: teoretyko-prykladnyj aspekt [Resource potential of local self-government: theoretical and applied aspect], Oberih, Kharkiv, Ukraine.

10. Olenkovs'ka, L.P. (2013), "Ways of formation of intersectoral partnership at the local level of Ukraine", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 10, pp. 168—171.

11. Olenkovs'ka, L.P. (2013), "Problems of institutional support of integration processes in local self-government of Ukraine", Naukovi pratsi: nauk.-metod. zhurn. Seriia: Derzhavne upravlinnia. Mykolaiv: ChDU im. Petra Mohyly, vol. 202, no. 214, pp. 92—98.

12. Mochernyj, S.V. (2000), Ekonomichna entsyklopediia [Economic encyclopedia], vol. 1, Akademiia, Kyiv, Ukraine.

13. Surmin, Yu.P. Bakumenko, V.D. and Mykhnenko, A.M. (2010), Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia [Encyclopedic dictionary of public administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

14. Shabanova, Yu.O. (2014), Systemnyj pidkhid u vyschij shkoli [System approach in higher education], NHU, Dnipropetrovs'k, Ukraine.

15. Abramov, A.Y. (2001), Fylosofskyj slovar' [Philosophical Dictionary], Respublyka, Moscow, Russia.

16. Kovalenko, I.I. Bidiuk, P.I. and Hozhyj, O.P. (2008), Osnovy systemnoho analizu. Interaktyvnyj kompleks navchal'no-metodychnoho zabezpechennia [Fundamentals of systems analysis. Interactive complex of educational and methodical support], NUVHP, Rivne, Ukraine.

17. Masikevych, Yu.H. Shestopalov, O.V. and Nehadajlo, A.A. (2015), Teoriia system v ekologii [Theory of systems in ecology], Sums'kyj derzh. un-t, Sumy, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2021 р.

www.economy.nayka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

**Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)
Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292**

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73